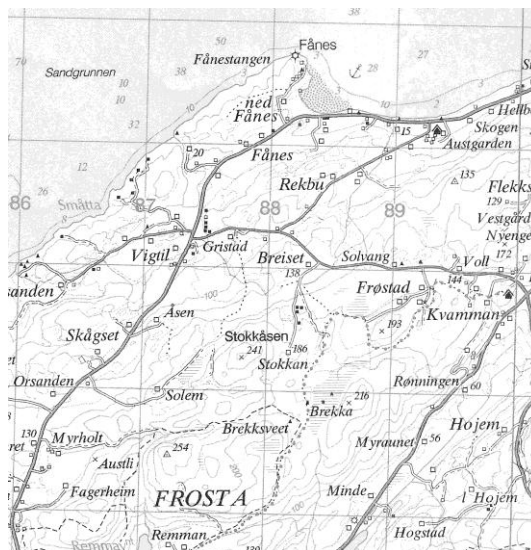

1240 Olav av Vigtil

Da Kolbein Viktil og hans familie på indre Frosta skulle påbegynne oppryddingen etter orkankastene i 1992, kunne en av de svenske maskinkjøerne - som hadde tatt seg opp på en av haugene ved gården - fortelle at han raskt følte seg litt "rar", og kjørte ned igjen. Maskinisten fortalte han følte et slags vardøger, et varsel om at noen fortalte ham: "Vær varsom - du er nå på vigslet grunn".

Og det er denne orkanen som herjet over Viktil, som i enda større grad skulle avdekke det mange tror er historisk grunn. Områdene nedenfor gården har de siste årene blitt mer og mer ryddet for skog - for å gjøre klar for annen næring. I den forbindelse treder landskapet frem - ikke bare som et utrolig vakkert og storslått utsyn - men med tidligere landskapsdyrking, vern og pleie, som tyder på at hele området en gang i tiden var et stort høvdingsete. Her var en storslått havn, med laste- og lossemuligheter. Området var trolig som lignende høvdingseter - en liten landsby av hus, og tett i nærheten lokale hov, gravsted og gudshus - alt ettersom utviklingen forandret relaterte behov. Hele området ble som en naturlig borg. De hadde overblikk og kontroll i alle retninger. Dette høvdingsete lå midt i "skipsleia", og Frosta var inngangsporten til Innherred.

Gården lå høyt i terrenget, og enkelte har pekt på at de bløte myrene nedenfor høvdingsete kunne hindre fiender og ransmenn fra å komme overraskende på folket på gården. Slike ville nok heller ha kommet inn bakfra skogen og knausene, men at myrene kunne sinke inntrengere er rimelig nok, skjønt myrer er ikke særlig gunstige for noen parter, og ikke for de som skulle bo i området heller, så de ville nok ha blitt raskt drenerte. Jeg drister meg til å tro at myrene er av nyere dato.

Flere har spekulert på hvorfor denne bautaen står på eiendommen. Noen tror at det rett og slett er et minnesmerke etter Olav av Vigtil (Olaf av Vigdeild), en høvding som levde på Frosta og som bodde på gården Viktil på begynnelsen av 1200-tallet. Det sies at Olav av Vigtil var den største høvdingen Frosta har fostret. Han står omtalt flere ganger i Norges Kongesagaer, i Håkon Håkonssons saga. Gården Viktil var et høvdingsete i de tider, et hovedkvarter som gjennom omgivelsene var lett å forsvare. Navnet *Vigdeild* gikk igjen på Viktil helt til 1750-årene.

Olav av Vigtil var en av høvdingene som var til stede i Nidaros da hertug Skule lot seg utrope til konge. Olav ble en opprører mot kong Håkon

Håkonsson, og regnes som en av førerne for det partiet som birkebeinerne kalte Vaarbelger. Dette var baglerne, partiet av landets geistlige og verdslige aristokrati som kjempet så hardt mot kong Sverre.

På side 189 og 194 i Norges kongesoger (Det norske samlag 1979) heter det seg:

Kongen sendte Olav av Viktil og Guttorm av Sudrheim, og med dei gjester og kjertesveinar og mesteparten av dei beste hærmennene. Dei fekk seint bôr, og derfor kom det nysn vide om føre dei, og dei nådde ikkje dei mennene dei skulle ha tak i; men mange stadar drap dei buskapen og gjorde mange andre valdsgjerningar. Og da dei såg at dei ikkje kunne segle beinleies, spreidde dei seg og for inn i fjordane der dei visste at der budde kongsmenn.

Som fører av krigsflåten mot kongen hadde nok Olav sitt eget langskip og kanskje flere bemannet med de beste menn fra hans eget strøk. Videre heter det seg på side 225 og 228:

I det stretet der hertugen hadde plassert Olav av Vigtil, kom dei birkebeinane imot han som hadde gått opp av skipa. Der vart da ein svært hard strid. Mange vårbelger var i bispekastellet, og derifrå kasta dei store steinar ned på birkebeinane. Det var de heilt livsfarlig både å gjera åtak på dei vårbelgene som var i stretet og samstundes verje seg mot dei som var i kastellet. Derfor vart striden uvanleg hard der. Men enden vart at vårbelgene drog seg unna og inn på kyrkjegarden. Men Olav av Vigtil for opp nordafor kyrkjegarden med si sveit. Arnfinn Tjovsson, stallaren til hertugen, veik nord til Nonneseter og sprang inn i kyrkja der.

Hertugen hadde teke vegen opp på Martestokkar, og Torstein Heimnes sette etter han med det folket som da var med han under merket. Det fall menn av vårbelgene her og kvar i Gatene. Der fall Algaute, og Vesete, bror hans, var såra. Gaut Jonsson og Olav frå Vigtil kom da mest i same stunda opp i Gatene, etter Olav hadde flydd frå Vestre stretet. Da såg han seg inga anna råd enn å søkje inn i Lavranskyrkja med mennene sine, men enda fall det nokre utafør kyrkjegarden. Gaut spurde om Olav ville ha grid. Han svara at det ville han gjerne. Gaut bad han vere i kyrkja og ikkje lite for mykje på dette gridet.

Navnet Vigdeild kommer av Vig: kamp eller drap, og *deild*: tvist, og gir betydningen: valplass, kamplass. Kanskje med relasjon til en eller annen strid. Det har ikke blitt forsket så mye rundt denne "bautaen" og Olav av Vigtil. Mange tror at steinen har blitt flyttet, etter hvert som utviklingen krevde andre behov. Men det slutter ikke med denne "steinen". Det

er merker etter husmannsplasser, som vitner om stadige forandringer relatert til næringsgrunnlaget. Og så er det alle de andre steinene og haugene som legger beslag på store deler av gården i dag. Er det et mønster? Er det gravhauger eller merker etter spesielle hov eller kun jord og stein som har blitt skjøvet og ryddet til sides? Noen sier det slik: ”Kanskje skuler det seg mye historie under torv og mose på gården Vigtil øvre”? Så kanskje er det på tide å gå et skritt videre, ta noen ”prøver” og la arkeologer og andre eksperter avklare enkelte forhold. Både Norges kongesoger og de tradisjonsfortellinger som er tilknyttet Vigtil øvre – forplikter i så måte.

I dag er det Janne Mary og Kåre Anders som er høvdinger på Vigtil øvre. Storhøvdingene Bjørg og Kolbein har trukket seg tilbake til sitt eget hov. Her sitter han far sjøl og lurere på hva som skjuler seg av historie på eiendommen. Hver dag tar Kolbein seg en liten rusletur, lytter, kjenner etter og lar stemningen synke innover seg. Med vinden kommer historiske signaler. Kolbein lytter, lukker øynene og ser for seg et høvdingsete fullt av liv og røre, en liten landsby. Han kjenner at han er en del av dette. Trekronene som har sunget her de siste 100 årene har bøyd seg for siste gang. Terrenget fremstår i en ny form, som kuperte vitner om en storslagen tid.

Kolbein Viktil

Og nedenfor alt dette igjen legger gården i disse dager ut storslagne tomter. Her blir det kombinasjon av hytteeiere og turisme, ikke noe kjas og mas i form av masser og støy, men fredlige idyller hvor folk kan trekke seg tilbake, nyte en fantastisk utsikt og ta inn over seg et historisk sus. Dette er i og for seg ikke noe nytt på Vigtil. De som nå er så heldig å få en bit av Vigtil - vil på mange måter gå i våre forfedres fotspor, slik det var på gården for 800 år siden. De vil bli våre fremste vitnesbyrd og tradisjonsfortellere, som bærere av stedets kulturarv. Ei lett byrd å bære. Ei viktig og ærefull byrd. En ny Olav av Vigtil vil hver dag myse utover fjorden, og det du kommer til å se - er vår historie. Et større privilegium kan ingen få!

